

elev- og lærling-
ombudet

Sør-Trøndelag

Årsrapport 2013 / 2014

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning.....	1
2	Organisering og drift	1
2.1	Økonomi	1
2.2	Bemanning.....	1
2.3	Mandat	2
3	Veiledningsarbeid.....	2
3.1	Henvendelser.....	2
3.2	Informasjon	3
3.3	Skoledagboka.....	4
4	Pådriverarbeid	4
4.1	Skolene	4
4.1.1	Elevrådsbesøk.....	4
4.1.2	Arbeidslivsskolering for vg2-elever	5
4.2	Lærebedrifter og opplæringskontor	5
4.2.1	Bedriftsbesøk	5
4.2.2	Lærlingsamlinger	6
4.2.3	Lærlingråd	6
4.3	Fagenhet for videregående opplæring	6
4.4	Møter og arrangement	7
5	Samarbeid	7
5.1	Politisk ledelse	7
5.2	Fylkeskommunens virksomhet	7
5.3	Medvirkningsorgan.....	7
5.4	Ombudene for elever og lærlinger i Norge	8
5.5	Andre viktige aktører	8
6	Anbefalinger	8
7	Vedlegg.....	9
7.1	Handlingsplan 2014-2015	9
7.2	Rapport fra bedriftsbesøk i frisørbransjen	10
7.3	Rapport fra bedriftsbesøk innen salg, service og sikkerhet.....	12
7.4	Fylkestingssak 65/14 – Saksprotokoll	14
7.5	Fylkestingssak 34/2005 – Protokoll og saksutredning.....	15

1 INNLEDNING

Elev- og lærlingombudets oppdrag er å ivareta interessene til elever og lærlinger i videregående opplæring i Sør-Trøndelag. I praksis gjennomføres dette i hovedsak ved å informere elevene og lærlingene om deres rettigheter og plikter, gjennomføre kurs for elevrådsmedlemmene ved de videregående skolene, og ved å bistå enkeltelever, lærlinger og elevråd i saker ved den enkelte skole og lærebedrift. Ombudet får gjennom ulike møter, samlinger og enkelthenvendelser en god del tilbakemeldinger på videregående opplæring i Sør-Trøndelag.

Ombudsrollen medfører at man ofte jobber med utgangspunkt i et forhold som elever, lærlinger eller foreldre er misfornøyd med. Ombudet anser det som sin oppgave å videreformidle denne misnøyen til skoleeier på en mest mulig konstruktiv måte, for slik å bidra til at kvaliteten på opplæringen kan heves. Det er etter ombudets mening derfor også viktig å få en åpenhet rundt misnøyen og åpne for konstruktive tilbakemeldinger. Samtidig er ombudets generelle inntrykk at de fleste elever og lærlinger er fornøyde med sin opplæring.

Det presiseres at elev- og lærlingombudets årsrapport ikke bygger på statistiske data om opplæringen i Sør-Trøndelag, og kan derfor ikke brukes til å gi en statistisk beskrivelse av opplæringstilbudet i fylket. Slike opplysninger er det fylkesrådmannen som samler inn gjennom brukerundersøkelser samt fylkeskommunens egne rapporteringssystemer.

Denne årsmeldingen distribueres til alle skoler v/skoleledelsen, elevrådene, Elevorganisasjonen, opplæringskontorene, Fagenhet for videregående opplæring, Fylkesmannen, LO Ungdom og til elev- og lærlingombudene i Norge.

2 ORGANISERING OG DRIFT

2.1 ØKONOMI

Elev- og lærlingombudet har de siste årene hatt god økonomi. Dette skyldes i hovedsak engangshendelser som ikke kan forutses på forhånd, men det har gitt det nye ombudet nødvendige ressurser i sin oppstartsfase. Året 2013 har også vært et romslig år økonomisk, men dette er fordi ombudet i store deler av våren har vært i permisjon uten at det har vært satt inn vikar. Den økonomiske rapporteringen her baserer seg i hovedsak på regnskapet fra 2013, samt foreløpige tall fra 2014-regnskapet.

I 2013 hadde ombudet et ordinært driftsbudsjett på kr 118 000,- etter at lønn og sosiale utgifter er trukket fra. I tillegg kunne ombudet disponere ca 175 000 av 2012-overskuddet, samt om lag 185 000 i refunderte lønnsmidler fra NAV. De ekstra midlene ble prioritert inn mot tre hovedområder: etterutdanning, trykking av brosjyrer og plakater, samt en helgesamling for elevrådsledere. Kostnadene med elevrådsledersamlingen ble delt med FVO, og ombudets andel utgjorde ca 42 000. Kostnadene med ombudets etterutdanning ble ca 45 000, og ombudet bestilte brosjyrer, plakater og andre trykksaker til ca 81 000 kroner. Ombudets andel av skoledagboka er inkludert i denne summen. Ombudets reiseutgifter var i 2013 på ca 30 000 og annonser/reklame i overkant av 18 000.

I 2014 har ombudet et driftsbudsjett på kr 319 000,- etter at lønn og sosiale utgifter er trukket fra. Inkludert i denne summen er kr 180 000,- i overført mindreforbruk fra 2013. Pr. 01.07. var de samlede driftsutgiftene på ca 18 000 for inneværende år, etter at lønn og sosiale utgifter er trukket fra.

2.2 BEMANNING

Ombudsrollen bemannes av Espen Agøy Hegge i en 100% stilling. Hegge er det andre elev- og lærlingombudet i Sør-Trøndelag siden stillingen ble opprettet i 2006. Ved nyansettelsen i september 2011 ble stillingen omgjort fra en fast stilling til en åremålsstilling på 6 år uten mulighet for forlengelse. Hegge har fra og med 1. mai 2014 hatt 50% permisjon fra ombudsjobben, og Kjersti Bjørnevik er ansatt som vikar i Heggens permisjon.

2.3 MANDAT

Elev- og lærlingombudets oppdrag er beskrevet i fylkestingssak 34/2005:

Opgaver i forhold til elever og lærlinger

To viktige stikkord for ombudets arbeid er elev- og lærlingmedvirkning og elev- og lærlingdemokrati. Inspirert av arbeidet med elev- og lærlingombud i andre fylker, erfaringer fra samhandling med elever i eget fylke og innspill fra EO i ST tenker fylkesrådmannen seg at ombudet har flg arbeidsoppgaver:

- ivareta elevenes og lærlingenes interesser generelt
- informere elevene og lærlingene om deres rettigheter og plikter
- legge til rette for å styrke elevers og lærlingers innflytelse på sin egen opplærings situasjon
- bidra til å realisere opplæringslovens og forskriftenes bestemmelser om elevenes og lærlingenes rett til å delta aktivt i planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæringen
- være en brobygger mellom elevene og skoleledelsen og mellom lærlingene og bedriftsledelsen

Dette gjøres bl.a. ved å:

- gjennomføre kurs for elevrådsmedlemmene ved de videregående skolene og tilsynsvalgte i lærebedriftene
- inspirere elevrådene og tilsynsvalgte til større aktivitet
- informere om elevenes og lærlingenes rettigheter og plikter i forhold til et godt fysisk og psyko-sosialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring
- bistå enkeltelever, lærlinger og elevråd i saker ved den enkelte skole og lærebedrift
- ta opp enkeltsaker som kan skape presedens mht praktisering av gjeldende lov og forskrifter
- samarbeide med skolene, EO i ST, opplæringskontorene, partene i arbeidslivet, og fylkeskommunen
- delta i råd og utvalg og møter der elev- og lærlinginteresser bør være representert.

Generelt

Det er viktig at ombudsrollen utøves på et fritt og selvstendig grunnlag og at den ikke er underlagt fylkesrådmannens instruksjonsmyndighet. Elev- og lærlingombudet avlegger rapport til fylkestinget hvert år.

3 VEILEDNINGSARBEID

Elev- og lærlingombudet skal ifølge mandatet informere om rettigheter og plikter, bidra til å realisere bestemmelsene i lover og forskrifter og være en brobygger. Veiledningsarbeidet står dermed svært sentralt i ombudets arbeid. Dette løses i hovedsak på to måter. Ombudet gir veiledning til alle som har spørsmål om elever og lærlingers rettigheter og plikter i forhold til opplæringsloven og relevante bestemmelser i

arbeidsmiljøloven. I tillegg utarbeider elev- og lærlingombudet informasjons- og veiledningsmateriell som spres på ulike måter blant fylkets elever og lærlinger.

3.1 HENVENDELSER

Fremdeles er det mange elever og lærlinger som ikke vet at det finnes et elev- og lærlingombud, og ombudet opplever derfor at antall henvendelser er færre enn det reelle behovet for råd og veiledning.

Elev- og lærlingombudet har i år fått omtrent 100 enkelthenvendelser. De har vært fordelt ca 40-60 mellom elever og lærlinger, hvor henvendelsene fra

læringer er i flertall. De fleste av henvendelsene kommer inn skriftlig via ombudets hjemmeside www.elevombudet.no, mens noen også kommer inn via epost, Facebook eller telefon. I overkant av 10 % av alle henvendelser er av en slik art at de krever en eller annen form for saksbehandling utover å svare på spørsmålene som stilles. Blant disse er det stor forskjell på hvor mye tid som går med til saksbehandling. En sak kan avsluttes i løpet av noen timer, mens en annen sak kan strekke seg over flere skoleår.

I tabellen under er sakene forsøkt sortert under ulike tema. En og samme sak kan imidlertid handle om både læringsmiljø, vurdering og orden/oppførsel, så variasjoner i hvilke tema som tas opp kan ikke tillegges spesiell vekt. Det kan like gjerne skyldes ombudets klassifisering av de enkelte sakene.

Tabell 1 – Registrerte henvendelser

	Tema	Antall
Elever	Læringsmiljø	10
	Vurdering	16
	Orden, oppførsel og fravær	8
	Studieveiledning	6
	Fra andre fylker	5
	Annet	9
Læringer	Rettigheter som arbeidstaker (lønn, ferie, m.m)	11
	Rettigheter som lærling (opplæring, læretid, fagprøve, m.m)	22
	Annet	4

3.2 INFORMASJON

Elev- og lærlingombudet benytter i all hovedsak følgende kanaler i sitt infoarbeid:

Trykksaker

Ombudet oppfordrer alle skoler til å ha elev- og lærlingombudets plakat synlig der elevene oppholder seg. Ombudet deler også ut Elevrådskokeboka, en veileder for elevrådsmedlemmer, til alle nye elevtillitsvalgte. En tilsvarende veileder er også laget for elevrådskontaktene ved de videregående skolene, og er gjort tilgjengelig i elektronisk format for disse. En brosjyre om lærlingers rettigheter og plikter sendes ut sammen med godkjente lærekontrakter.

Nytt av året er Spreadcards, små brosjyrer i lommeformat som kan brettes ut. Disse finnes i en elev-versjon og en lærlingversjon. Ombudet tar med denne på besøk hos skoler, og i læringsamlinger og bedriftsbesøk.

Medieoppslag

Elev- og lærlingombudet ønsker å være synlig i media for at flere skal få kjennskap til elever og lærlingers rettigheter samt ombudsordningen. Dette skoleåret har elev- og lærlingombudet vært i media med to saker, et avisoppslag i Adresseavisen om læringer i helsefag (januar 2014), og i en kronikk i adresseavisen som handlet om bruk av digitale verktøy i skolen (mars 2014).

Internett og sosiale medier

Elev- og lærlingombudets nettside (www.elevombudet.no) fungerer som en informasjonsportal om elever og lærlingers rettigheter. Her kan man raskt finne svar på de vanligste spørsmålene, og ha mulighet til å fordype seg i enkelttema og emner. De videregående skolene i fylket informerer om denne siden på sine nettsider. I tillegg ligger det også ute info om nettsiden på andre relevante nettsider, slik som hos fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Nettsiden har i løpet av skoleåret hatt ca 1500 besøkende, hvorav halvparten har gått inn direkte, en fjerdedel har kommet via søk på google, og en fjerdedel via link på andre sider. Av andre sider som linker til www.elevombudet.no er www.ung.no den mest brukte.

Ombudet har også en egen side på Facebook (www.facebook.com/strelevombud), som brukes til å legge ut nyheter, oppdateringer og annen nyttig informasjon. Ombudet ser det som viktig å benytte sosiale medier aktivt for å nå ut til elever og lærlinger i Sør-Trøndelag. Annonser på Facebook brukes jevnlig for å spre informasjon om ombudet, og fortelle hva ombudet gjør til de som ennå ikke følger elev- og lærlingombudets Facebook-side.

3.3 SKOLEDAGBOKA

Elev- og lærlingombudet har siden 2007 vært redaktør for en gratis skoledagbok til alle elever på de videregående skolene i fylket. I samarbeid med andre enheter i fylkeskommunen, har dette vært en informasjonsressurs for elevene om elevmedbestemmelse, rettigheter og plikter for elever i videregående opplæring. I tillegg inneholder den informasjon om fylkeskommunens tilbud for ungdom.

Årets skoledagbok er den siste i rekken, og har allerede delvis blitt erstattet av en skoleportal på nett. Fra og med skoleåret 2014-2015 vil all informasjon som tidligere har blitt gitt gjennom skoledagboka ligge inne på denne skoleportalen. Omslaget på årets skoledagbok er laget av Kristine Jordet ved Meldal videregående skole.

4 PÅDRIVERARBEID

Pådriverarbeidet er konsentrert om to hovedoppgaver. Elev- og lærlingombudet skal legge til rette for å styrke elevs og lærlingers innflytelse på sin egen opplæringssituasjon, og bidra til å realisere opplæringslovens og forskriftenes bestemmelser i forhold til elevmedvirkning. Ombudet skal også være en brobygger mellom elevene og skoleledelsen og mellom lærlingene og bedriftsledelsen.

4.1 SKOLENE

I tillegg til de faste besøkene hvert år, har elev- og lærlingombudet kontakt med den enkelte skole ved behov. Det vil som oftest si at ombudet først tar kontakt etter at det er registrert et spørsmål eller en sak knyttet til den aktuelle skolen. Hvis det i slike enkeltsaker dukker opp forhold som kan gjelde flere skoler, involverer ombudet Fagenheten for videregående opplæring (FVO) i den videre oppfølgingen av skolene.

4.1.1 ELEVRÅDSBESØK

Elev- og lærlingombudet besøker hver høst alle elevrådene ved fylkeskommunens skoler. Målet med disse årlige besøkene er å motivere og istandsette elevrådene til å være gode elevtillitsvalgte på sin skole. Det er svært viktig å få etablert aktive og velfungerende elevråd på hver enkelt skole, både for elevenes egen del, og som ressurspersoner for elev- og lærlingombudet. I tillegg til å jobbe med egne saker, har elevrådene en rolle i å informere de øvrige elevene om ombudets funksjon og om deres rettigheter. Når elevrådet på en skole ikke fungerer, mangler derfor en viktig kommunikasjonslinje inn til den enkelte elev.

I tillegg til den faste elevrådsskoleringen på hver enkelt skole, gjennomførte elev- og lærlingombudene i Nord- og Sør-Trøndelag for første gang en felles lederskolering i de to fylkene. Samlingen ble avholdt 20. – 21. september 2013, og var en kjempesuksess. Evalueringen i etterkant viste at dette var en type skolering som elevrådslederne og –nestlederne ønsket, og at de følte seg istandsatt til å gjøre en enda bedre jobb på sin egen skole. Ombudene planlegger derfor en tilsvarende samling høsten 2014.

4.1.2 ARBEIDSLIVSSKOLERING FOR VG2-ELEVER

Målet med disse møtene er å motivere yrkesfagelevne til å bli lærlinger, samt å forberede elevene på overgangen fra skole til arbeidsliv. Våren 2014 reiste ombudet sammen med representanter fra LO, NHO og Spleiselaget. Opplegget varte en halv dag, og alle skolene i Sør-Trøndelag fikk tilbud om å delta. 6 offentlige vgs og 1 privat takket ja, og evalueringene er overveldende positive fra alle deltakende skoler. Ombudet ser at når opplegget utvides til en halv dag, så er det mer utfordrende for skolene å prioritere slike besøk i en travel hverdag. Samtidig er opplegget nå mer faglig forankret enn tidligere, i både faglæreplaner og læreplanens generelle del. Mange skoler har nok også vært litt avventende siden dette var første skoleår med akkurat denne skoleringen, og så langt har 5 nye skoler meldt seg på skoleringsrunden våren 2015.

Etter gjennomføringen av arbeidslivsskoleringen på hver enkelt deltakende skole ba vi om en kort evaluering. Resultatene fra denne er svært positive. 87% mener at en slik skolering bør arrangeres årlig, og 95% er tilfreds eller svært tilfreds med arbeidslivsskoleringen totalt sett. Vi har gjennom evalueringen også fått innspill på hvordan skoleringen kan forbedres.

4.2 LÆREBEDRIFTER OG OPPLÆRINGSKONTOR

Elev- og lærlingombudet tar kontakt med den enkelte lærebedrift eller opplæringskontor ved behov. Ombudet har likevel mindre kontakt med disse enn med skolene totalt sett, ettersom flere opplæringskontor ikke har faste årlige samlinger for sine lærlinger. I tillegg flere av lærlingene som tar kontakt at saken løses uten at ombudet er i direkte kontakt med lærebedriften. Ombudet forholder seg derfor i hovedsak til opplæringskontorene, og har svært liten kontakt med enkeltbedrifter.

Ombudet har helt siden starten av arbeidet i 2006 sett at det er en utfordring å nå ut til alle lærlinger med informasjon om rettigheter og plikter i arbeidsforholdet og opplysning om ombudsordningen. Ett viktig møtepunkt er lærlingsamlingene som hvert år arrangeres av fylkeskommunen, men ombudet får langt fra kontakt med alle lærlingene gjennom disse samlingene. I år har ombudet brukt en del tid på bedriftsbesøk til lærebedrifter, og har gjennom dette tiltaket fått en bredere forståelse av en lærlings hverdag, samt fått tips, råd og spørsmål fra både lærlinger og lærebedrifter.

4.2.1 BEDRIFTSBESØK

Ombudet har valgt å konsentrere bedriftsbesøkene til en enkelt bransje om gangen. I desember-januar var det frisørbransjen som fikk besøk. Ombudet besøkte både selvstendige frisørsalonger og medlemsbedrifter i opplæringskontoret for frisørfag og snakket med lærlinger, instruktører og faglig leder. Ombudet ble godt tatt i mot ute i lærebedriftene, og fikk presentert ombudsordningen og ombudets rolle på en god måte. Det ble også foretatt en rask sjekk av lærlingenes arbeids- og opplæringsforhold opp mot lov og regelverk. Ombudet avdekket ingen avvik i de lærebedriftene som fikk besøk.

I februar-mars besøkte ombudet bedrifter som tar inn elever fra VG2 Salg, service og sikkerhet. Lærlinger blir i stor grad ivaretatt like godt i selvstendige bedrifter som i opplæringskontorenes medlemsbedrifter. Forskjellen ser ut til å ligge i hvilke rutiner og strukturer man har etablert rundt lærlingen og dennes opplæring. Videre

oppgir flere bedrifter at de ønsker lærlinger «som det ikke er så mye jobb med» av hensyn til bedriftens økonomiske resultat. Blant annet oppleves det å ha lærlinger som en merkostnad som kan kuttes hos bedrifter som leverer anbud til det offentlige. Videre er økende kompetansekrav en utfordring for kontorfaglærlingene, hvor det nå stilles krav om 3-årig høyskoleutdanning i mange stillinger som godt kunne vært bemannet av fagarbeidere innenfor kontorfaget.

Både lærlinger og andre ansatte i bedriftene har stilt spørsmål knyttet til opplæringen i bedrift, og uttrykker at de setter pris på å få besøk av elev- og lærlingombudet. Ombudet vurderer det slik at dette har vært et vellykket tiltak, både for å spre informasjon om ombudsordningen, men også for å drive veiledning og påvirkning i henhold til mandatet. En oppsummerende rapport fra hvert besøk er vedlagt årsrapporten.

4.2.2 LÆRLINGSAMLINGER

Ombudet deltok skoleåret 2013-2014 på følgende lærlingsamlinger:

- 20. august 2013, BYGGOPP Trøndelag
- 18. september, Opplæringskontoret i Hemne og Aure
- 2. oktober, Opplæringskontoret i Fjellregionen
- 3. oktober, Opplæringskontoret for mat- og servicefag
- 4. oktober, Tverrfaglig opplæringskontor for Neadalen
- 30. oktober, Opplæringskontoret for Trondheim kommune
- 8. januar 2014, Opplæringskontoret for Transportfag

4.2.3 LÆRLINGRÅD

Elev- og lærlingombudet anbefalte i årsrapporten for skoleåret 2011-2012 at det ble satt i gang et arbeid for å opprette et lærlingråd i fylket. Det finnes forum på fylkesnivå både for elever (Elevorganisasjonen) og for ungdommer generelt (Ungdommens Fylkesting), men ikke noe tilsvarende for lærlinger. Et lærlingråd vil gi lærlingene en arena for å ta opp og diskutere saker av felles interesse, og vil gi dem større innflytelse på blant annet fylkestingssaker og saker i Yrkesopplæringsnemda som angår fag- og yrkesopplæring. Tiltaket ble for øvrig også anbefalt i NOU 2011:20 – Ungdom, makt og medvirkning.

Pr 1. juli 2014 er status i saken at det er politisk vedtatt å opprette et lærlingråd, samt at rådet skal tilføres en 30% stillingsressurs til koordinering og planlegging. Endelig vedtak om fremdrift og organisering ventes i fylkestingets oktobermøte. Ombudet har i mellomtiden nedsatt en egen referansegruppe bestående av lærlinger for å gi råd og innspill til organiseringen av lærlingrådet og det daglige arbeidet.

4.3 FAGENHET FOR VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Elev- og lærlingombudet har en god dialog med rådgivere og ledere ved Fagenhet for videregående opplæring. De fleste henvendelsene fra ombudet til FVO gjelder lærlinger og deres situasjon, og ombudet har i flere tilfeller fått god hjelp til å finne gode løsninger på vanskelige saker. Ombudet opplever det som en styrke å kunne besøke bedrifter sammen med FVO når lærlingen har meldt inn en sak. I de sakene hvor dette har vært gjort, har ombudet opplevd en god og åpen dialog mellom partene, og de aller fleste sakene har hatt en positiv utgang.

Ombudets rolle innebærer også å passe på elevs rettigheter i et systemperspektiv, noe som er FVOs ansvarsområde. Eksempler på dette kan være interne rutiner knyttet til godkjenning og heving av lærekontrakter, ordensreglementet og tillegg til dette, gratisprinsippet, osv. De gangene elev- og lærlingombudet har tatt opp slike saker har disse blitt positivt mottatt og det har blitt fokusert på å finne en god løsning.

4.4 MØTER OG ARRANGEMENT

Elev- og lærlingombudet deltar i råd og utvalg der elev- og lærlinginteresser bør være representert, iht vedtak i fylkestinget. Dette ansvaret deles med bl.a. Elevorganisasjonen, fagforbundene og Yrkesopplæringsnemndas lærlingrepresentant.

Elev- og lærlingombudet har dette skoleåret deltatt i følgende arbeidsgrupper/referansegrupper:

- Evaluering av rådgivningstjenesten
- Oppstart av regionalt lærlingråd
- Elevers bruk av verneutstyr
- Regionale lærlingsamlinger STFK

Ombudet har ellers bidratt med foredrag eller innlegg på følgende møter og arrangement dette skoleåret:

- 1. november 2013, Elevstyrt dag ved Byåsen vgs. Tema: Elevdemokrati

5 SAMARBEID

Det er av avgjørende betydning for ombudet å ha et best mulig samarbeid med alle relevante aktører i forhold til videregående opplæring i Sør-Trøndelag. Den påfølgende listen er ikke en komplett oversikt over alle ombudets samarbeidspartnere, men inneholder de mest sentrale aktørene for ombudets daglige arbeid.

5.1 POLITISK LEDELSE

Elev- og lærlingombudet er i henhold til mandatet ikke underlagt fylkesrådmannen, men ligger direkte under Fylkestinget. Det er derfor politisk ledelse i fylkeskommunen som er oppdragsgiver for ombudet og som legger føringer for ombudets arbeid. Oppvekstkomiteens og fylkestingets tilbakemeldinger til elev- og lærlingombudet er av sentral betydning for det videre arbeidet, og ombudet er fornøyd med å ha etablert gode relasjoner med politisk nivå.

Ombudet orienterte både opplæringskomiteen og kontrollutvalget om sitt arbeid i oktober 2013, samtidig med at årsrapporten for foregående skoleår ble behandlet politisk. Årsrapporten for 2012-2013 ble tatt til orientering uten øvrige vedtak i tilknytning til denne.

5.2 FYLKESKOMMUNENS VIRKSOMHET

Fylkesrådmannen

Selv om ombudsrollen formelt ligger under Fylkestinget, er elev- og lærlingombudet opptatt av et best mulig samarbeid med fylkesrådmannen. Gjennom dette samarbeidet får ombudet drøftet en del av de tilbakemeldingene som kommer inn fra elever og lærlinger i fylket.

Fagenhet for videregående opplæring (FVO)

Fylkeskommunens fagenhet for videregående opplæring er en uvurderlig støtte for ombudet i arbeidet med å besvare spørsmål og nå ut til elever og lærlinger.

Fylkets videregående skoler

Elev- og lærlingombudet tar sjelden kontakt med skolene uten at det dreier seg om en konkret henvendelse fra en elev. Ombudet setter stor pris på den positive holdningen skolene har til ombudets rolle og arbeid.

5.3 MEDVIRKNINGSORGAN

Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag (EO)

Ombudet har en god dialog med EO i Sør-Trøndelag, og forsøker der det er naturlig å samordne sin utadrettede virksomhet med dem.

Ungdommens Fylkesting (UFT) og Ungdommens Fylkesutvalg (UFU)

Det er svært viktig for elev- og lærlingombudet å holde god kontakt med UFU og UFT ettersom de er ungdommenes talerør i mange viktige saker.

5.4 OMBUDENE FOR ELEVER OG LÆRLINGER I NORGE

Det er i dag kun elevene i Finnmark, Troms og Hordaland som ikke har et elev- og lærlingombud i sitt fylke. Elev- og lærlingombudene i Norge har løpende kontakt, og drøfter vanskelige saker og gir råd til hverandre. Ombudene samles minst en gang i halvåret. Ett av formålene med de nasjonale samlingene er å kvalitetssikre den enkeltes arbeid i hjemfylket og få inspirasjon og gode ideer til det videre arbeidet. Ombudet i Sør-Trøndelag har dette skoleåret deltatt på en nasjonal samling med ombudene for elever og lærlinger 5. – 7. november 2013 i Tønsberg.

5.5 ANDRE VIKTIGE AKTØRER

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Ombudet har et godt samarbeid med Fylkesmannens oppvekst- og utdanningsavdeling og har derfra fått svært nyttige tilbakemeldinger i forbindelse med enkeltsaker og spørsmål. Ombudet holdes også orientert om fylkesmannens tilsynsarbeid med den videregående opplæringa i fylket.

Opplæringskontorene

Ombudet har kontakt med de enkelte opplæringskontorene ved behov, som oftest i forbindelse med henvendelser fra lærlinger som trenger bistand. Ombudet har også god kontakt med styret i SOST i saker av mer generell karakter.

Fagforeningene

Ombudet oppfordrer alltid lærlinger til å organisere seg for å få informasjon, råd og hjelp på arbeidsplassen. Ombudet opplever at mange lærlinger ikke er klar over hvilke rettigheter de har som arbeidstaker, og får mange spørsmål om rettigheter ift lønn, arbeidsmiljø og arbeidstid. Det er derfor etablert et godt samarbeid med blant annet LO i Sør-Trøndelag om skolering av VG2-elever. Ombudet er i tillegg i dialog med den enkelte fagforening i saker fra lærlinger vedrørende arbeidsrett, og henviser også dit i klare fagforeningssaker.

6 ANBEFALINGER

Gi større rom for fagarbeideren

Gjennom besøkene til kontorlaglæringer, avdekket elev- og lærlingombudet at det i enkelte bedrifter og organisasjoner stilles krav om høyere utdanning nærmest automatisk, selv om arbeidets art tilsier at det gjerne kunne vært utført av en fagarbeider. Det er et stort paradoks at det på grunn av kompetansekrav ikke er mulig for kontorlaglæringer å få jobb i samme bedrift etter endt utdanning. Dette er noe som det i lengre tid har vært fokus på, både i media og i politiske fora. «Mastersyken» er blant annet brukt som begrep om at samfunnet i større grad ser ut til å være opptatt av høyest mulig utdanning, heller enn riktig utdanning. Samtidig oppgir næringslivet at det de har størst behov for fremover er fagarbeidere.

Elev- og lærlingombudet i Sør-Trøndelag vil utfordre offentlig sektor til å gå gjennom kompetansekravene som stilles i de ulike stillingskategoriene, og vurdere hva som er riktig utdanning. Det handler om å gi rom for fagarbeideren, ikke bare innenfor kontorlag, men også i en rekke andre fag hvor man i dag konkurrerer med høyskole- og universitetsutdannede.

Oppfølgingstjenesten

Oppfølgingstjenesten i Sør-Trøndelag samarbeider tett med NAV for å gi unge som hverken er i utdanning eller jobb et meningsfullt og målrettet tilbud med tanke på å forhindre at de blir stående utenfor arbeidslivet. Elev- og lærlingombudet har fått rapporter om at NAV nå har færre ressurser til tiltak rettet mot unge. Dersom dette stemmer, kan det ha store konsekvenser for den enkelte elev som faller utenfor. Ombudet vil derfor anbefale fylkestinget å følge nøye med på denne utviklingen, og avdekke om det nå er færre unge som får hjelp gjennom NAV pga ressursmangel. Dersom dette er tilfelle, bør oppfølgingstjenesten styrkes slik at man fortsatt kan hjelpe de ungdommene som står utenfor både skolen og arbeidslivet.

7 VEDLEGG

7.1 HANDLINGSPLAN 2014-2015

Mål 1: Bedre kommunikasjon med elever og lærlinger i Sør-Trøndelag

Tiltak:

- Bruke et mangfold av formidlingsmetoder for å profilere ombudsordningen
- Produsere en eller flere filmsnutter om relevante tema
- Lage en mediestrategi for økt synlighet i lokale medier
- Utvikle/anskaffe et sakssystem for bedre oppfølging av saker

Mål 2: Bidra til en god oppstart av fylkets lærlingråd

- Utvikle og gjennomføre skolering av representantene i lærlingrådet
- Informere fylkets lærlinger om lærlingrådet og bidra til gode valgprosesser
- Engasjere en referansegruppe av lærlinger i planlegging og oppstart av rådet
- Involvere lærlingrådet i diskusjoner om elev- og lærlingombudets arbeidsmåter og prioriteringer

7.2 RAPPORT FRA BEDRIFTSBESØK I FRISØRBRANSJEN

Bakgrunn

Frisørbransjen var først ut av flere grunner. Ombudet har lenge hatt en god dialog med opplæringskontoret for frisørfag om deres opplæringsystem, og ønsket å se hvordan dette fungerte i praksis ute i lærebedriftene. Videre er det i ombudskollegiet flere ganger diskutert at frisørbransjen nasjonalt er overrepresentert i antall klagesaker inn til elev- og lærlingombudene. Ombudet opplever ikke at dette er tilfelle i Sør-Trøndelag, men bransjen er en av flere som har utfordringer knyttet til et høyt antall hevede lærekontrakter. Samlet sett gjorde dette at frisørbransjen var et interessant utgangspunkt.

Gjennomføring

Besøkene ble gjennomført i perioden 28. november til 21. januar, og fordelte seg på 3 medlemsbedrifter i opplæringskontoret for frisørfag, samt 2 selvstendige lærebedrifter. Medlemsbedriftene ble valgt ut i dialog med opplæringskontoret, der ombudet etterspurte lærebedrifter som fungerte godt og som var godt vant med å ha lærlinger.

Tidsrammen for besøket var 60 minutter, fordelt med en halvtime kun sammen med lærlingene, og en halvtime hvor instruktør og/eller faglig leder deltok. Tiden ble brukt til en samtale rundt krav, rettigheter og plikter knyttet til det å være lærling, hvor også lærlingene fikk anledning til å ta opp eventuelle spørsmål eller utfordringer.

Evaluering

Elev- og lærlingombudet har gjennom disse bedriftsbesøkene blitt godt kjent med rammevilkårene for frisørlærlinger. Fagets og bransjens særegenheter og utfordringer har blitt godt belyst, og ombudet opplever å ha en bedre forståelse av hva det vil si å være frisørlærling. Alle lærlingene som fikk besøk uttrykte at de var godt fornøyde med både arbeidsmiljø, opplæring og veiledning, og etter ombudets vurdering virker det som om lovkravene knyttet til det å ha lærlinger er oppfylt i disse bedriftene.

Ett område som ser ut til å fungere svært godt i denne bransjen er undervisvurdering/ veiledning. Det er naturlig å veilede den enkelte lærling både før, under og etter hver eneste klipp, og lærlingene jobber i et miljø som gjør slik veiledning mulig. Alle lærlingene som ombudet snakket med var svært fornøyde med veiledningen, og uttrykte at de visste hva de var gode på og hva de måtte jobbe mer med. Det må påpekes at alle lærebedriftene som fikk besøk var av en slik størrelse at det alltid var flere ansatte på jobb som lærlingene kunne få hjelp og veiledning fra. Det vil alltid være en større risiko for at lærlingene ikke får den veiledningen de trenger i mindre salonger, og det er viktig at slike bedrifter finner gode strategier og rutiner for å minimere denne risikoen.

Frisørbransjen, sett med lærlingers øyne, er også preget av stor variasjon. Det er flere veier inn i yrket, blant annet gjennom de to private frisørskolene som er etablert i Trondheim. De som har gått på disse skolene har en lengre læretid enn de som har gått normalveien, og er også eldre, da de vanligvis har gjennomført et studiespesialiserende løp før de har startet på privat frisørskole. Lærlingene følger også til dels svært varierende opplæringsløp i bedrift. Hver frisørkjede har sine egne strukturer, mens opplæringskontoret for frisørfag har en felles struktur i alle sine medlemsbedrifter.

Det er også en sterk bevissthet i store deler av bransjen om at det første året som lærling er et opplæringsår, og det andre året et verdiskapingsår. Som et eksempel kan nevnes at i noen bedrifter kalles man lærling kun det første året, og skal det andre året kalle seg for frisør eller juniorfrisør, og klippe til full pris. I en slik forståelse av lærlingordningen ligger en risiko for at det i for liten grad blir tatt hensyn til individuelle evner og forutsetninger hos lærlingen. Dette kan være en medvirkende årsak til at noen velger å heve lærekontrakten

sin, idet man føler at man ikke greier å innfri bedriftens/kjedens forventninger. Det må understrekes at ingen av lærlingene ombudet snakket med opplevde dette som noe problem.

Oppsummering

Totalinntrykket etter besøk i 5 ulike frisørsalonger er i det store og hele positivt. Bransjens egenart ser ut til å støtte opp under vurderingsforskriftens krav til underveisvurdering og faglige tilbakemeldinger. Det gir også en åpning for kontinuerlig å vurdere lærlingens utbytte av opplæringen, slik at lærlingen har en god progresjon frem mot fagprøven.

Ombudet opplever at mange i bransjen har en oppfatning av at det første året som lærling er et opplæringsår, mens det andre året er et verdiskapingsår. Dette kan potensielt føre til konflikter når bedriftens forventninger kolliderer med lærlingens behov for tilpasset opplæring. De bedriftslederne som ombudet snakket med opplevde ingen slik konflikt i egen salong. De tok hensyn til evnene og forutsetningene til hver enkelt lærling, samtidig som de hadde tydelige krav til måloppnåelse underveis. Ombudet opplever dette som både positivt og betryggende, og går ut fra at holdningene til disse lederne er representative for det store flertallet av frisørsalonger i fylket.

Trondheim, 29. januar 2014

7.3 RAPPORT FRA BEDRIFTSBESØK INNEN SALG, SERVICE OG SIKKERHET

Bakgrunn

Det var flere kriterier som lå til grunn for å besøke bedrifter som bygger på VG2 salg, service og sikkerhet. Opplæringskontoret for mat- og servicefag (OKMS) har et positivt omdømme både internt i SOST og i fylket for øvrig når det kommer til opplæringen av lærlinger. I tillegg rapporterte NIFU i januar 2014 om at fagområder som ikke tradisjonelt har hatt lærlinger (før R94) fremdeles i hovedsak rekrutterer ufaglært arbeidskraft fremfor lærlinger og arbeidstakere med fagbrev. Kontor og adm.faget, salgsfaget og sikkerhetsfaget havner alle innenfor denne kategorien.

Gjennomføring

Besøkene ble gjennomført i perioden 4. februar til 13. mars, og fordelte seg på 3 medlemsbedrifter i OKMS, samt 3 selvstendige lærebedrifter. Medlemsbedriftene ble valgt ut i dialog med opplæringskontoret, der ombudet etterspurte lærebedrifter som fungerte godt og som var godt vant med å ha lærlinger.

Tidsrammen for besøket var 60 minutter, fordelt med en halvtime kun sammen med lærlingene, og en halvtime hvor instruktør og/eller faglig leder deltok. Tiden ble brukt til en samtale rundt krav, rettigheter og plikter knyttet til det å være lærling og å ha lærling, hvor også lærlingene fikk anledning til å ta opp eventuelle spørsmål eller utfordringer.

Evaluering

Elev- og lærlingombudet har gjennom disse bedriftsbesøkene blitt bedre kjent med lærlingenes arbeidshverdag. Særegenheter og utfordringer i bransjene har blitt godt belyst, og alle lærlingene som fikk besøk uttrykte at de var godt fornøyd med både arbeidsmiljø, opplæring og veiledning.

Ombudet har ikke lagt merke til forskjeller mellom medlemsbedrifter og selvstendige lærebedrifter når det gjelder arbeidsmiljø, ordnede arbeidsforhold, lønn og den generelle positive holdningen til det å ha lærlinger. Det har imidlertid på enkelte bedrifter vært store forskjeller i hvilke rutiner og strukturer man har etablert rundt lærlingen og dennes opplæring. Dette har i svært stor grad vært knyttet til lærebedrifter som tar inn lærlinger for første gang. Ombudet opplever at medlemsbedrifter, som får tett oppfølging og hjelp fra opplæringskontoret i en slik situasjon, er bedre rustet og kan gi lærlingen en kvalitetsmessig god opplæring fra første stund. Selvstendige lærebedrifter har ofte ikke tilgang til slike eksterne ressurser, utover den veiledning og støtte de får fra Fagenhet for videregående opplæring (FVO).

Flere bedrifter i disse bransjene oppgir økonomi som den viktigste faktoren når de skal avgjøre om de skal ta inn lærlinger. Av samme grunn er det viktig å få inn «gode emner», altså lærlinger som «det ikke er så mye jobb med». Dette kom spesielt tydelig frem i det private vaktelskapet som ble besøkt, som opererer i et anbudsmarked hvor pris er avgjørende. Dette bør være et tankekors for offentlig og statlig virksomhet, som kanskje stiller krav i anbudet om at bedriften skal være godkjent lærebedrift, men ikke er villig til å betale merkostnaden ved å ha en eller flere lærlinger i vaktelskapet som brukes.

Innenfor kontor- og administrasjonsfaget kom problemstillingen om krav til utdanning tydelig frem. I mange stillinger hvor et fagbrev burde være tilstrekkelig, stilles det nå krav om høyere utdanning. Både offentlig og private virksomheter bør gå grundig gjennom sine egne stillingskrav, og vurdere på nytt hvor man skal kreve høyere utdanning, og hvor man skal kreve fagbrev. Det er ikke tilstrekkelig å ta samfunnsansvar ved kun å ta inn lærlinger. Man må også sørge for at det er mulig å få seg jobb etter endt læretid.

Oppsummering

Elev- og lærlingombudet er glad for å ha funnet ordnede arbeidsforhold og gode opplæringsløp i de bedriftene som ble besøkt. Trivsel og et godt arbeidsmiljø er avgjørende for at læretiden skal være vellykket. Ombudet har i tillegg funnet to områder som offentlig sektor bør se nærmere på. Det ene er å stille både krav og midler til rådighet i anbud som retter seg mot bransjer som har mulighet til å ta inn lærlinger. Det andre er å tenke rekruttering i større grad når man tar inn lærlinger. Det er ikke godt nok å påberope seg sitt samfunnsansvar som grunnlag for å ta inn lærlinger, man må også ha et rekrutteringsperspektiv. For mange lærefag, ikke minst kontor- og administrasjonsfaget, betyr dette at virksomheten må gjennomgå sine stillinger og sikre at det finnes muligheter for jobb for de som kommer med et fagbrev fra videregående opplæring.

Ombudet har også sett at det er en fordel for nye lærebedrifter å slutte seg til et velfungerende opplæringskontor. Ved å dra veksler på kontorets erfaringer, strukturer og systemer, vil det både det å ha lærlinger bli en lettere oppgave, og lærlingen blir møtt med profesjonalitet og struktur fra første dag, også når det gjelder sin opplæring.

Trondheim, 25. april 2014

7.4 FYLKESTINGSSAK 65/14 – SAKSPROTOKOLL

Regionalt lærlingråd i Sør-Trøndelag

Arkivsak-dok. 201408204
Saksbehandler Martin Pütz

Saksgang	Møtedato	Saknr
1 Opplæringskomiteen	04.06.2014	36/14
2 Fylkestinget	17.06.2014	65/14

OPPLÆRINGSKOMITEENS INNSTILLING:

Fylkestinget står fast på at det skal etableres et lærlingråd i Sør-Trøndelag. Rådmannen bes legge frem en sak for oktobermøtet som drøfter grundigere hvordan dette skal organiseres. Prosessen må involvere Yrkesopplæringsnemnda, Opplæringskontorene, LO og NHO. Lærlingrådet skal tilføres en ressurs tilsvarende 30 % stilling til å forankre, igangsette og administrer rådet.

Fylkestinget 2011-2015 har behandlet saken i møte 17.06.2014 sak 65/14**Protokoll****Forslag fra Henrik Kierulf (H) på vegne av H, FrP og V:**Alternativ til innstillingen:

Arbeidet med å styrke lærlingenes muligheter for medbestemmelse intensiveres innenfor de allerede eksisterende strukturer. Opplæringskomiteen orienteres om arbeidet og resultater under første møte i 2015. Det opprettes ikke et eget lærlingråd i fylkeskommunal regi.

Votering

36 representanter deltok i behandling av saken (Tore O Sandvik ikke til stede)

Forslag fra Henrik Kierulf fikk 14 stemmer (H, FrP, V) og falt
Innstillingen fikk 22 stemmer (A, Sp, SV, Krf, Rødt)

Vedtak

Fylkestinget står fast på at det skal etableres et lærlingråd i Sør-Trøndelag. Rådmannen bes legge frem en sak for oktobermøtet som drøfter grundigere hvordan dette skal organiseres. Prosessen må involvere Yrkesopplæringsnemnda, Opplæringskontorene, LO og NHO. Lærlingrådet skal tilføres en ressurs tilsvarende 30 % stilling til å forankre, igangsette og administrer rådet.

7.5 FYLKESTINGSSAK 34/2005 – PROTOKOLL OG SAKSUTREDNING

SØR-TRØNDELAG FYLKESKOMMUNE

SAKS PROTOKOLL

Ungdommens fylkesting og elev-/ lærlingeombud

Behandlet av	Møtedato	Saksnr
Utdannings- og velferdskomitéen	19.04.2005	9/2005
Fylkestinget	21.04.2005	34/2005

Saksbehandler: Karen Havdal
Arkivsak: 200412124
Arkivkode: 015

FYLKESTINGET - 21.04.2005**Protokoll**

Følgende forslag ble fremmet:

1. Randi Rognes(V)**1.**

Første tingsamling for Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag holdes høsten 2005. Forberedelse og gjennomføring ivaretas av en egen ungdomsgruppe med representanter fra kommunale ungdomsråd i kystregionen, innlandsregionen og byregionen, samt fra frivillige ungdomsorganisasjoner.

2.

Det opprettes en 50% stilling som elev- og lærlingombud i Sør-Trøndelag fra 01.08.2005, foreløpig for en periode på 2 år. Det avsettes inntil kr 150.000,- på tjenesteområde "Politisk styring og kontrollorganer" til dekning av kostnader i 2005.

Ombudet avlegger rapport til fylkestinget for hvert (skole)år. Ved utløpet av 2-årsperioden foretas en evaluering og vurdering av stillingen, den omfang og oppgaver.

3.

Ombudets oppdrag er å :

- ivareta det administrative arbeidet med Ungdommens fylkesting
- ivareta arbeidet med elev- og lærlingmedvirkning slik det er skissert i saksutredningen.

4.

Elev- og lærlingombudet ansettes av fylkesrådmann i samråd med fylkesordfører, etter innspill fra Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag og ungdomsgruppen som skal forberede den første samlingen i Ungdommens fylkesting.

2. H v/Kjetil Reinskou:

Fylkestinget mener intensjonene bak et elev- og lærlingombud ivaretas bedre gjennom en styrking av elevdemokrati og frivillige organisasjoner. Det opprettes derfor ikke en slik ombudsordning. Fylkestinget avsetter samme beløp som ombudsordningen ville kostet til

elevdemokrati og frivillige ungdomsorganisasjoner. Fylkesrådmannen bes komme tilbake med en egen sak på fordeling av midlene

Votering:

Forslag 2 fikk 6 stemmer, og falt

Innstillingens punkt 1 ble enstemmig vedtatt

Ved alternativ votering mellom punkt 2 i innstillingen og punkt 2 i forslag 1 ble innstillingen vedtatt mot 1 stemme(V)

Innstillingens punkter 3 og 4 ble vedtatt mot 8 stemmer(H,FRP)

Vedtak

1.

Første tingsamling for Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag holdes høsten 2005.

Forberedelse og gjennomføring ivaretas av en egen ungdomsgruppe med representanter fra kommunale ungdomsråd i kystregionen, innlandsregionen og byregionen, samt fra frivillige ungdomsorganisasjoner.

2.

Fylkestinget ber fylkesrådmannen innarbeide 100% stilling til elev- og lærlingeombud med oppstart 1.1.2006 i høstens budsjettframlegg. Ombudet avlegger rapport til fylkestinget for hvert skoleår. Ved utløpet av 2-årsperioden foretas en evaluering og vurdering av stillingen, dens omfang og oppgaver. Kostnaden med Ungdommens fylkesting høsten 2005 belastes området "Politisk styring og kontrollorganer

3.

Ombudets oppdrag er å :

- a. ivareta det administrative arbeidet med Ungdommens fylkesting
- b. ivareta arbeidet med elev- og lærlingmedvirkning slik det er skissert i saksutredningen.

4.

Elev- og lærlingombudet ansettes av fylkesrådmann i samråd med fylkesordfører, etter innspill fra Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag og ungdomsgruppen som skal forberede den første samlingen i Ungdommens fylkesting.

Saksutredning: Ungdommens fylkesting og elev- og lærlingombud

FYLKESRÅDMANNENS INNSTILLING

1. Første tingsamling for Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag holdes høsten 2005. Forberedelse og gjennomføring ivaretas av en egen ungdomsgruppe med representanter fra kommunale ungdomsråd i kystregionen, innlandsregionen og byregionen, samt fra frivillige ungdomsorganisasjoner.
2. Det opprettes en 50% stilling som elev- og lærlingombud i Sør-Trøndelag fra 01.08.2005, foreløpig for en periode på 2 år. Det avsettes inntil kr 150.000,- på tjenesteområde "Politisk styring og kontrollorganer" til dekning av kostnader i 2005. Ombudet avlegger rapport til fylkestinget for hvert (skole)år. Ved utløpet av 2-årsperioden foretas en evaluering og vurdering av stillingen, den omfang og oppgaver.
3. Ombudets oppdrag er å :
  - ivareta det administrative arbeidet med Ungdommens fylkesting
  - ivareta arbeidet med elev- og lærlingmedvirkning slik det er skissert i saksutredningen.
4. Elev- og lærlingombudet ansettes av fylkesrådmann i samråd med fylkesordfører, etter innspill fra Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag og ungdomsgruppen som skal forberede den første samlingen i Ungdommens fylkesting.

GJELDENDE FORUTSETNINGER

Fylkestinget behandlet i møte 18.januar sak om Elev- og lærlingombud (sak 5/05) og sak om Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag (sak 8/05). Sakene ble sett under ett og det ble fattet følgende vedtak:

Det etableres en ordning med Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag med utgangspunkt i modell av Sogn og Fjordane.

Det opprettes et Elev- og lærlingombud for Sør-Trøndelag.

Det avsettes en 50% stillingsressurs som Elev- og lærlingombud, som også skal ivareta det administrative arbeidet med elevmedvirkning og ungdomsengasjement (herunder t.d. arbeidet mot ungdomsråda og den administrative oppfølginga av Ungdommens Fylkesting).

Det legges frem en sak for komité for Utdanning og Velferd og Fylkestinget i april om konkret utforming av Ungdommens fylkesting og opprettelse av et Elev- og lærlingombud for Sør-Trøndelag.

FAKTISKE OPPLYSNINGER

Ungdomsgruppen som ble oppnevnt i ungdomskonferansen i august, har vært samlet til møte for å drøfte konkret utforming av Ungdommens fylkesting i Sør-Trøndelag. Som vedtaket sier vil forslag til vedtekter, deltakelse, organisering osv. i hovedsak bli basert på erfaringene fra Sogn og Fjordane, men det vil også bli innhentet erfaringer fra andre fylker som har tilsvarende organ.

Gruppen er sammensatt av to representanter fra ungdomsrådene i kystkommunene, to fra innlandskommunene og to fra byregionen, hvorav en blir oppnevnt fra det nye Ungdommens bystyre i Trondheim (konstitueres 9.mai). I tillegg deltar to representanter fra frivillige organisasjoner (4H og Norges Speiderforbund) og en fra de politiske ungdomspartiene (SU).

Gruppen ble utfordret til å ta på seg oppgaven med å forberede den første tingsamlingen og dette var de positive til. Gruppen vil konstituere seg som foreløpig arbeidsutvalg i neste møte. Første tingsamling er planlagt til helga 22.-23.oktober 2005.

Funksjonen som elev- og lærlingombud har vært drøftet med Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag (EO i ST). Elevorganisasjonen organiserer både elever og lærlinger. 20 av våre skoler er medlemmer av EO i ST.

Følgende fylkeskommuner har eller har vedtatt ordningen med elevombud: Nordland, Nord-Trøndelag, Oppland, Buskerud, Akershus, Telemark, Vestfold, Østfold og Sogn og Fjordane.

HELHETLIG DRØFTING

Ungdommens fylkesting

Oppgaver i tilknytning til Ungdommens fylkesting vil i første rekke være å

- utføre sekretariatsoppgaver i forbindelse med tingsamlingene
- bistå arbeidsutvalget med både kompetanse og praktisk tilrettelegging
- være kontaktperson for fylkeskommunens administrasjon og politikere overfor UFT/ arbeidsutvalget - og andre veien

Vedtekter og retningslinjer for Ungdommens fylkesting (UFT) må vedtas av ungdommene sjøl. Det "voksne" fylkestinget har gitt sine føringer gjennom å vedta at en skal bygge på modellen fra Sogn og Fjordane. Følgende punkter ble drøftet i møtet med ungdomsgruppen.

Antall møter:

I ungdomsgruppen kom det opp et ønske om å ha flere tingsamlinger slik at en kunne bli bedre kjent, men gruppen så flere argumenter imot. Ungdommens fylkesting er en samling for *delegater* fra kommuner og organisasjoner, en blir ikke valgt som *medlem*. Det blir viktig å få gode prosesser underveis i samlingen, for at den skal fungere best mulig. Å planlegge opplegget for tingsamlingen på en måte som ivaretar dette, blir en av de viktigste oppgavene for arbeidsutvalget. Her er det flere erfaringer å bygge på.

For arbeidsutvalget, som skal fungere som et fellesskap gjennom hele året, vil det være behov for flere møter. Det kan også være aktuelt å arrangere temakonferanser mellom tingsamlingene, slik at det blir to treffpunkter i løpet av året.

Egne midler til rådighet:

Det er i hovedsak to innvendinger til dette. For det første stilles med en gang et større krav til administrative ressurser dersom det skal håndteres penger i systemet. Det må behandles

søknader, foretas utbetalinger, føres regnskap, m.v. En halv stilling som i tillegg skal fungere som elev- og lærlingombud, vil ikke kunne ivareta disse oppgavene.

Samtidig vil dette bli en krevende oppgave for arbeidsutvalget - og for tinget - og den vil lett ta oppmerksomhet bort fra andre oppgaver. Spesielt i det første året vil det være nødvendig å rette oppmerksomheten inn mot det å få arbeidsutvalget til å fungere godt, og å få gjennomført gode tingsamlinger.

Gruppens konklusjon på dette punktet var derfor at UFT i første omgang ikke skal ha egne tilskuddsmidler til disposisjon.

Utgiftsdekning/ møtegodtgjørelse

Det er enighet i ungdomsgruppen om at deltakerne skal ha utgiftsdekning, og for fylkeskommunen har det vært en forutsetning at utgiftene skal kunne deles med flere. Kommunene må dekke kostnadene for sine deltakere i den årlige tingsamlingen.

Arbeidsutvalgets utgifter bør dekkes av fylkeskommunen. Det var ikke stemning i gruppen for å yte møtegodtgjørelse.

Ombudsrollen

Oppgaver i forhold til elever og lærlinger

To viktige stikkord for ombudets arbeid er elev- og lærlingmedvirkning og elev- og lærlingdemokrati. Inspirert av arbeidet med elev- og lærlingombud i andre fylker, erfaringer fra samhandling med elever i eget fylke og innspill fra EO i ST tenker fylkesrådmannen seg at ombudet har flg arbeidsoppgaver:

- ivareta elevenes og lærlingenes interesser generelt
- informere elevene og lærlingene om deres rettigheter og plikter
- legge til rette for å styrke elevers og lærlingers innflydelse på sin egen opplærings situasjon
- bidra til å realisere opplæringslovens og forskriftenes bestemmelser om elevenes og lærlingenes rett til å delta aktivt i planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæringen
- være en brobygger mellom elevene og skoleledelsen og mellom lærlingene og bedriftsledelsen

Dette gjøres bla ved å

- gjennomføre kurs for elevrådsmedlemmene ved de videregående skolene og tilsynsvalgte i lærebedriftene
- inspirere elevrådene og tilsynsvalgte til større aktivitet
- informere om elevenes og lærlingenes rettigheter og plikter i forhold til et godt fysisk og psyko-sosialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring
- bistå enkeltelever, lærlinger og elevråd i saker ved den enkelte skole og lærebedrift
- ta opp enkeltsaker som kan skape presedens mht praktisering av gjeldende lov og forskrifter
- samarbeide med skolene, EO i ST, opplæringskontorene, partene i arbeidslivet, og fylkeskommunen
- delta i råd og utvalg og møter der elev- og lærlinginteresser bør være representert.

Generelt

Det er viktig at ombudsrollen utøves på et fritt og selvstendig grunnlag og at den ikke er underlagt fylkesrådmannens instruksjonsmyndighet. Elev- og lærlingombudet avlegger rapport til fylkestinget hvert år.

Forslag som følger saken

Da denne saken (sak 5/2005) var oppe til behandling i fylkestinget, ble flg forslag lagt ved saken:

”Ombudet skal primært betjene lærlingene, mens elevene bør henvises til elevrådet ved sin skole.” Fylkesrådmannens faglige vurdering er denne:

Ca 20% av de tre årskullene som til enhver tid er inne i videregående opplæring, er lærlinger, mens 80% er elever. På samme måte som elevene har lærlingene også sine tillitsvalgte i lærebedriftene, valgt av og blant de ansatte, som skal påse at lærlingene får den opplæringen de har krav på. Denne tilsynsvalgtordningen fungerer svært ujevnt fra bedrift til bedrift. Også elevrådene fungerer svært ujevnt, men hovedbildet er at elevrådene er for passive i forhold til den elevmedvirkning og det elevdemokrati som lov og forskrifter gir dem rett til. Mangelen på kontinuitet er en utfordring. Elevrådene må ha hjelp til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte. Denne hjelpen kan vi se for oss bør gis av EO i ST, men også her har aktiviteten vært svært varierende fra det ene året til det andre, samtidig som mangelen på kontinuitet er et problem. Når så fylkesstyret endelig har fått aktive medlemmer som ønsker å være pådrivere, opplever de at oppgavene langt overstiger deres kapasitet, først og fremst mht tid. Det er altså vel så store utfordringer i skolene som i lærebedriftene på dette feltet. En foreløpig vurdering av elevsvarene i Elevinspektørene våren 2005 peker i samme retning. Både elevmedvirkning og elevdemokrati synes å komme dårligere ut sammenlignet med våren 2004. Det er likevel viktig å understreke at et elev- og lærlingombud ikke skal erstatte eller overta oppgaver fra elevrådet, som er et lovpålagt organ, valgt av elevene. Ombudet skal medvirke til at elevrådet blir mer aktivt og mer kompetent. På samme måte skal ombudet medvirke til at tilsynsvalgtordningen i lærebedriftene fungerer bedre. Denne ordningen er også lovfestet. Fylkesrådmannens vurdering er at det ikke vil være naturlig å foreta en prioritering av ombudets oppgaver som angitt i forslaget. Ombudet bør, i så stor grad som det er praktisk mulig, forsøke å styre arbeidet sitt slik at det står i et rimelig forhold til fordelingen mellom elever og lærlinger.

Andre forhold vedrørende stillingen

De fleste fylkeskommunene som har elev- og lærlingombud, har avsatt en 100% stilling til arbeidet. Bare Telemark kombinerer ombudstillingen med sekretær oppgaver for Ungdommens Fylkesting. I Sør-Trøndelag er det en 50% stilling som skal dele på de to hovedområdene. Det medfører at det må foretas en forholdsvis hardhendt prioritering av arbeidsoppgaver sammenlignet med hva ombudet har i andre fylker. Arbeidsforholdene må legges slik til rette at det ikke går med uforholdsmessig mye tid til rene kontortekniske oppgaver.

Stillingens omfang bør vurderes etter et par års prøvedrift, sammen med en vurdering av kombinasjonen av ombudsoppgavene og oppgaver knyttet til Ungdommens fylkesting.

Med tanke på den forestående nedbemanningen i fylkeskommunen, har en vurdert mulighetene for å kunne tilby stillingen til en person som allerede er ansatt i organisasjonen. Det har ikke vært mulig å finne en aktuell kandidat, og det anses derfor nødvendig å lyse ut stillingen. Tilsetting foretas av fylkesrådmannen i samråd med fylkesordfører, men utforming av utlysningstekst gjøres i samarbeid med Elevorganisasjonen og Ungdomsgruppa, og representanter for begge organ tilbys å delta i intervjurunden.

Lokalisering

Elev- og lærlingombudet har en dobbeltrolle som krever både kjennskap til og legitimitet hos elever og lærlinger på den ene siden og det politiske system og administrasjonen på den andre

siden. Begge deler må hensyntas ved valg av kontorsted. Elevorganisasjonen i Sør-Trøndelag leier kontor i aktivitetshuset ISAK. Behovet for et tett og godt samarbeid mellom Elev- og lærlingombudet (ELO) og EO i ST tilsier at en lokalisering av ELO til ISAK vil være gunstig. Det samme gjør kravet om at ombudsrollen skal utøves fritt og selvstendig i forhold til fylkeskommunen. Oppgavene knyttet til Ungdommens Fylkesting gjør det derimot ønskelig med tettere kontakt med miljøet i Fylkeshuset. Det skulle tilsi at kontoret plasseres der. Økonomisk representerer en leieavtale med aktivitetshuset ISAK ca 15.000 kr pr år. Fylkesrådmannen vil avklare kontorplasseringen i god tid før stillingen besettes.

Økonomi - Budsjettskisse

Utgifter på årsbasis:

Lønn + sosiale utgifter (300.000 pr år + sos.utg.)	200.000 kr
Driftsutgifter: møte- og reiseutgifter, samlinger, kontorhold, kjøp av tjenester m.m.	100.000 kr
Totalt pr år	300.000 kr

Finansiering:

Utgiftene for 2005 dekkes innenfor rammen av vedtatt budsjett, tjenesteområde ”Politisk styring og kontrollorganer”.

FYLKESRÅDMANNENS KONKLUSJON

Fylkesrådmannen anser de første to årene som en viktig innføringsperiode for ordningen med Ungdommens fylkesting. Dette vil samtidig være en prøveperiode med hensyn til hvordan sekretæroppgavene lar seg kombinere med funksjonen som elev- og lærlingombud.

www.elevombudet.no

www.facebook.com/strelevombud